

INVESTERINGSVOORSTEL

Onderwerp: Verhoging uitvoeringskrediet Landgoederenzone Baakse Beek

Aandachtsveldhouder: ing. P. Schrijver

Informatie bij: ir. R.B.M. Immink, manager Waterbeheer
Zaaknummer: 66665

Openbaarheid: Openbaar

Bijlage(n): Kaart Landgoederenzone met deelprojecten

Programma: Watersysteem

Projectnummer: 81218

Projectnaam: Uitvoering Landgoederenzone Baakse Beek

Beleidsprestatie: -KRW-maatregel Waterlichaam (2,2 km) herinrichting provincie
GGOR (1000-1500 ha)
GNN: nieuwe natuur (30-60 ha)
GNN:herstel natte landnatuur
Stuwen vispasseerbaar (1)

Bruto krediet: € 3.700.000

Inkomsten: € 2.405.000

Netto krediet: € 1.295.000

Startmaand project: Juli 2021

Eindmaand project: December 2026

Advies

1. In te stemmen met een verhoging van € 3,7 miljoen op het uitvoeringskrediet voor uitvoering Landgoederenzone Baakse Beek (81218) met de volgende onderverdeling:
 - a) € 1,5 miljoen voor overschrijding bestaande krediet (was € 4,9 miljoen) voor uitvoering eerste drie landgoederen Medler, Meene en Wientjesvoort;
 - b) € 1,7 miljoen voor planuitwerking landgoederen Zelle, Onstein en Wiersse;
 - c) € 0,5 miljoen voor continuering gebiedsproces en –programma tot 2025.

Inleiding

In 2018 is gestart met het gebiedsproces Landgoederenzone Baakse Beek met als primaire doel watersysteemherstel. In 2020 zijn de eerste maatregelen getroffen op landgoed de Wildenborch en in 2022 is op landgoed 't Medler het watersysteem fundamenteel anders ingericht. 's Winters kan het overtollige regenwater de bodem vullen als voorraad voor een droge zomer.

Het project heeft in december de Gelderse Prijs voor de Ruimtelijke Kwaliteit gewonnen, vanwege het grote belang van deze aanpak, het denken vanuit 'bodem en water sturend' en vanwege het lef van het waterschap om echt te dóen waar anderen alleen nog over praten. Daarbij is de kennis over ons eigen watersysteem, over hydrologische modellering, over het gebied, de samenwerking enz. toegenomen. De ingeslagen weg is volgens alle betrokken partijen succesvol gebleken, ook al zullen we nog een aantal jaren moeten monitoren om de effecten goed te kunnen vaststellen.

In 2023 t/m 2025 staan nog vijf landgoederen op de rol, inclusief de Wiersse die in 2021 aan de scope is toegevoegd. Voor u ligt een aanvullende kredietaanvraag om de volgende stap in dit programma te financieren.

Eerder genomen besluiten

Het Algemeen Bestuur heeft op 6 juli 2021 besloten:

1. in te stemmen met realisatie van de inrichtingsplannen op (1) landgoed 't Medler met aansluiting op landgoed de Wiersse, (2) het gebied ten zuiden van landgoed Wientjesvoort en (3) het gebied De Meene in het noorden van Boswachterij Ruurlo en hiervoor een krediet van € 4,9 miljoen beschikbaar te stellen.

Het college van dijkgraaf en heemraden heeft in de vergadering van 15 december 2020 besloten:

1. In te stemmen met de aanvullende fiches in de SOK (...) en het daarbij behorende addendum (...) als aanvulling op de bestaande afspraken met Provincie Gelderland.

Het Algemeen Bestuur heeft op 10 september 2019 besloten:

1. kennis te nemen van de voortgang van het gebiedsproces Landgoederenzone Baakse Beek Bronckhorst (bijlage 1 de Ontwikkelvisie en bijlage 2 de Intentieverklaring);
2. dit als integrale bouwsteen verder uit te werken onder de landelijke vlag/koepel van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland Achterhoek;
3. hiervoor een krediet van € 2,7 miljoen beschikbaar te stellen.

Onderbouwing

1.1 Voor de uitvoering van de deelprojecten Medler, Meene, Wientjesvoort zijn aanvullende middelen nodig.

Er is begin 2021 gekozen voor de onderkant van de opgestelde kostenraming die een onzekerheidsmarge van 50% had. Het krediet voor (voorbereiding) uitvoering van de eerste drie landgoederen blijkt helaas niet voldoende. Waarom kostte het meer dan toen gedacht?

Hogere opstart- en leerkosten

Het watersysteemherstel op 't Medler is een *pilot*, en dat blijkt niet alleen in de uitvoering, maar ook in de planvorming. Niet alleen de inhoud, maar ook de vorm van elke stap en elk tussenproduct moest door het project zelf worden bedacht. Daar zijn vanwege het integrale karakter en de impact van het plan veel mensen bij betrokken en dat is kostbaar.

Tegenvallers in de uitvoering.

De uitvoering moet in twee fasen gebeuren, om zo onbeheersbare kolonisatie door watercrassa te voorkomen. Dat is ca. een half miljoen duurder dan alles in één keer uitvoeren. Een andere kostenpost is de aankoop van schoon zand, waar we hadden gedacht met beschikbare grond te mogen verondiepen/dempen. Ten derde extra voorzieningen voor agrariërs die vanwege de water- en natuurontwikkeling hun bedrijfsvoering en kavels aanpassen. En ten slotte was er in 2022 sprake van grote prijsstijgingen in de bouw.

1.2 Voor de uitbreiding van de scope zijn aanvullende middelen nodig.

Bij de kredietaanvraag in 2019 was de planning om sec de vijf deelgebieden in uiterlijk 2024 te hebben uitgevoerd. Omdat systeemherstel direct bovenstrooms van 't Medler noodzakelijk bleek om het geheel Wildenborch-Medler-Wiersse optimaal te laten functioneren is de Wiersse als landgoed toegevoegd aan de scope. Mede vanwege het enthousiasme in het gebied en de kansen die zich gaandeweg gepresenteerd hebben, worden particuliere initiatieven en kansen geïntegreerd in de herstelplannen.

1.3 Voor planvorming van de volgende drie landgoederen zijn aanvullende middelen nodig.

Er was nog geen krediet aangevraagd voor de planvorming op alle landgoederen. Dat wordt hierbij aangevraagd. Daarbij zien we dat de plan- en voorbereidingskosten in een project als deze structureel hoger liggen dan de standaard 25% van uitvoeringskosten, die in weg- en waterbouw wordt gehanteerd. Dat komt o.a. door:

- het vereiste omgevingsmanagement: aanpassing agrarisch landgebruik is noodzakelijk terwijl de grondeigenaar én -gebruiker (pachter) daar vrijwillig aan mee moeten willen werken en één aanpassing heeft vaak een effect op andere elementen in de bedrijfsvoering.
- de integraliteit in combinatie met de grote omvang van het projectgebied;
- het noodzakelijke informatie- en kaartbeheer in GIS;
- de grote hydrologische en andere afhankelijkheden, met diverse ontwerpiteraties en toenemende complexiteit voor alle facetten van het project;
- de grote belangstelling voor het gebiedsprogramma die een beroep doet op de tijd van veel projectmedewerkers.

1.4. Dit programma heeft daadwerkelijk effect

In 2020 zijn de eerste maatregelen genomen, op en nabij landgoed de Wildenborch. In 2022 is (vrijwel) het hele watersysteem op landgoed 't Medler heringericht. De uitvoering in deelgebied de Meene (van de Boswachterij Ruurlo van Staatsbosbeheer) staat gepland voor de nazomer van 2023. Kortom: dit project laat zien dat gemaakte plannen ook daadwerkelijk uitgevoerd worden. Daarbij komt dat de modellen laten zien dat elk extra deelproject een steeds groter effect heeft op de grondwaterstanden: 1+1=3.

1.5 De prestaties zijn hoog.

De projecten in de landgoederenzone leveren niet alleen fysiek watersysteemherstel op en maken daarmee het gebied klimaatbestendig. Ze leveren ook leerervaringen op die de waterschappen de komende decennia hard nodig hebben om oplossingen te realiseren voor de verdroging, in de context van de grote opgaven in het landelijk gebied. De projecten hebben ook geleid tot meer bewustwording bij overheid en samenleving van de noodzaak voor en de haalbaarheid van systeemherstel. Agrariërs zien hoe het werkt en dat het kan.

1.6. Ook watersysteemherstel op drie volgende landgoederen passen in ons beleid

Alle projecten in de Landgoederenzone passen in ons Waterbeheerplan; passen in ons streven naar robuustere watersystemen met méér water vasthouden, minder overlast en beter functioneren als ecologische verbindingszone. De projecten maken deel uit van de huidige waterovereenkomst met de provincie Gelderland en dragen bij aan onze beleidsdoelen: klimaatrobuust watersysteem, voorraadbeheer, beekherstel en ecologische verbindingszones langs de Baakse Beek.

Kosten

De € 3,7 miljoen benodigde aanvulling wordt aan drie onderdelen besteed:

- € 1,5 miljoen voor kredietoverschrijding eerste drie landgoederen.
Extra budget voor de uitvoering van watersysteemherstel op landgoed 't Medler en in de deelgebieden de Meene Ruurlo en Wientjesvoort Zuid (overschrijding van krediet 06-07-2021). Zie ook onderbouwing advies hierboven.
- € 1,7 miljoen voor planuitwerking drie volgende landgoederen.
Dit budget is nodig voor het opstellen van een integraal Voorlopig Ontwerp (VO) en Definitief Ontwerp (DO) per landgoed, voor Zelle (€ 0,5 miljoen), Onstein (€ 0,4 miljoen) en Wiersse (€ 0,8 miljoen).
- € 0,5 miljoen voor continuering gebiedsproces.
Dit budget is nodig voor programmamanagement, projectbeheersing, omgevingsmanagement en communicatie. Deze kosten worden tot nu toe betaald uit het krediet van € 2,7 miljoen (81141) IBP Vitaal Platteland, maar dat budget is bijna uitgeput.

In de planvorming wordt het budget besteed aan een eigen team met expertises en aan inhuur van ingenieurs- en onderzoeksbureaus. Voor Zelle, Onstein en de Wiersse volgen op termijn nog kredietaanvragen voor de uitvoering.

Inkomsten

De kosten worden via de SOK 50/50% met de provincie Gelderland gedragen. Dit is uitgewerkt in twee fiches. Aanvullend worden aanzienlijke subsidies aangevraagd bij programma Zoetwater Oost-Nederland (ZON) en Programma Ontwikkeling Platteland (POP). Op basis van de huidige inzichten en afspraken verwachten we 65% van de kosten te dekken met subsidies. De provincie betaalt de kosten voor afwaardering van landbouwgronden.

Kasritme

Het nu aangevraagde extra budget van € 3,7 miljoen komt bij het nog-niet-uitgegeven deel van het bestaande krediet van € 4,9 miljoen. Hieronder het verwachte kasritme van uitsluitend het nu nieuw aangevraagde krediet.

Jaar	Uitgaven	Inkomsten (65%)
2023	€ 700.000	€ 455.000
2024	€ 1.800.000	€ 1.170.000
2025	€ 700.000	€ 455.000
2026	€ 500.000	€ 325.000

Meerjarenprogrammering

Deze investering is opgenomen in het meerjarenprogramma Watersysteem.

Taak

Deze projecten vallen onder de taak watersysteembeheer.

Gevolgen exploitatie

Het beheer en onderhoud aan heringerichte watergangen zal anders zijn dan nu. Of het (voor het waterschap) duurder of goedkoper zal worden is nog onbekend: de kostenontwikkeling is onderwerp van monitoring. Per landgoed/deelproject is of wordt een beheer- en onderhoudsplan opgesteld, inclusief financiële paragraaf.

Kantttekeningen

De aangevraagde budgetten bieden weinig ruimte voor het opvangen van risico's, prijsstijgingen en/of uitbreiding projectbemensing. Als gevolg van de oorlog in de Oekraïne zijn de afgelopen periode de prijzen voor bouwmaterialen en energie sterk gestegen. Deze ontwikkeling kan betekenen dat de voorbereidings- en bouwkosten verder stijgen. De ontwikkeling van de prijzen is niet te voorspellen en blijven we nauwlettend volgen. In het krediet is uitgegaan van prijspeil 2022. In de kredietaanvraag is ook uitgegaan van huidige samenstelling van het projectteam, terwijl de omvang en complexiteit van het programma vragen om herijking van de bemensing. Nog onbekend is of deze herijking leidt tot hogere kosten. Het bestuur wordt tussentijds via de bestuursrapportages geïnformeerd over de (financiële) ontwikkelingen.

Juridische consequentie

Voor elk landgoed/deelproject maken we een Projectplan Waterwet. Hoofdwatergangen met een afvoerfunctie blijven of komen op de legger. Bij slenken werken we zonder onderhoudspad maar met een bredere kernzone voor inspectie, beheer en onderhoud. Afspraken met de grondeigenaren eggen we vast in realisatieovereenkomsten. Waar nodig vestigen we zakelijke rechten op de gronden.

Communicatie

De primaire communicatie met belanghebbenden vindt plaats via keukentafelgesprekken. We informeren de streek jaarlijks met een huis-aan-huis nieuwsbrief en plaatsen informatie op onze website. Voor de maatregelen op de Meene Ruurlo vindt communicatie plaats samen met Staatsbosbeheer en waar wenselijke organiseren we een inloopavond. Daarnaast is er regelmatig publiciteit over de doelen, aanpak en voortgang in Landgoederenzone Baakse Beek. Daarbij wordt aangesloten bij ontwikkelingen in de projecten (uitvoering) en/of het weer (droog of juist heel nat). Voorstel is daarom om niet apart een persbericht te wijden aan dit AB-besluit.

Uitvoering

Het nieuw beschikbaar te stellen krediet wordt toegevoegd aan de middelen van het al enkele jaren draaiende gebiedsprogramma Landgoederenzone Baakse Beek. Op hoofdlijnen ziet de planning er als volgt uit:

- 2023: (Voorbereiden) uitvoering De Meene Ruurlo.
- 2024: Start uitvoering Wientjesvoort Zuid en Zelle.
- 2025: Start uitvoering Onstein en Wiersse, alsmede 2e uitvoeringsfase Medler.